

Kohtuasi C-81/24 [Jenec]ⁱ**Eelotsusetaotlus****Saabumise kuupäev:**

31. jaanuar 2024

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Okrajno sodišče v Mariboru (Mariboru piirkondlik kohus, Sloveenia)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

25. jaanuar 2024

Hageja:

LH

Kostja:

NOVA KREDITNA BANKA MARIBOR d.d.

[...]

Eelotsusetaotlus Euroopa Liidu Kohtule**Menetluskäik**

- 1 Hageja esitas Okrajno sodišče v Ljubljani (Ljubljana piirkondlik kohus) hagi, millega ta palus kostjalt põhimaksekonto kasutamise võimaldamist ning põhipangateenuste osutamist ning 10 000 euro suuruse hüvitise tasumist kahju eest, mis tekkis seetõttu, et kostja rikkus oma lepingute sõlmimise kohustust.
- 2 Okrajno sodišče v Ljubljani (Ljubljana piirkondlik kohus) leidis vastuväite peale, mille kostja oma vastuses esitas, 20. aprilli 2021. aasta kohtumääruses, et asi ei allu territoriaalse kohtualluvuse alusel talle, ja otsustas, et asja peab lahendama Okrajno sodišče v Mariboru (Mariboru piirkondlik kohus, edaspidi „eelotsusetaotluse esitanud kohus“). Hageja muutis oma 4. aprilli 2022. aasta hagiavalduses nõuete punkti 1, sõnastades selle ümber järgmiselt: „*Kostja on*

ⁱ Käesoleval kohtuasjal on väljamõeldud nimi. See ei vasta ühegi menetlusosalise tegelikule nimele.

kohustatud avama hageja nimele 10 päeva jooksul alates kohtuotsuse teatavastegemisest põhimaksekonto ning seda täpsemalt määral, mis on kindlaks määratud makseteenuste, elektronraha väljaandmise teenuste ja maksesüsteemide seaduse (Zakon o plačilnih storitvah, storitvah izdajanja elektronskega denarja in plačilnih sistemih; Uradni list RS, nr 7/18, 9/18, muudetud kujul, ja nr 102/20) artikli 181 lõikes 2“. Hageja palub selles hagiavalduses eelotsusetaotluse esitanud kohtul peatada menetlus põhikohtuasjas ja esitada Euroopa Liidu Kohtule (edaspidi „Euroopa Kohus“) eelotsuse küsimus.

Faktilised asjaolud

- 3 Menetlusosaliste väidetest kohtuasjas ilmneb, et mis puudutab faktilist olukorda seoses hageja nõuete punktiga 1,¹ siis selles osas ei ole menetlusosaliste vahel vaidlust ja erimeelsus nende vahel puudutab ainult küsimust, kas kostja käitumine oli õiguspärane või mitte. Sloveenia tsiviilkohtumenetlust käsitlevad õigusnormid põhinevad nimelt mitte vastu vaidlemise põhimõttel, mille kohaselt ei ole tarvis esitada tõendeid faktiliste asjaolude kohta, millega on nõustunud, millele ei ole vastu vaieldud või millele on vastu vaieldud, esitamata vastavaid põhjendusi, ning neid faktilisi asjaolusid tuleb pidada tõeseks.^{2 3} Nõnda on eelotsusetaotluse esitanud kohus tuvastanud õiguslikust vaatevinklist asjakohase faktilise olukorra ja seepärast esitab ta juba menetluse selles etapis eelotsusetaotluse Euroopa Kohtule (ehkki käesolevas kohtuasjas ei ole veel peetud kohtuistungit, mil oleks põhikohtuasja arutatud, ega ole veel hakatud koguma tõendeid).⁴

¹ Nõuete selle punkti põhjendatusest sõltub nõuete punkti 2 põhjendus.

² Ei ole vaja tõendada faktilisi asjaolusid, millega menetlusosaline on kohtus menetluse käigus nõustunud (tsiviilkohtumenetluse seadustiku (Zakon o pravdnem postopku (ZPP); Uradni list RS, nr 3/07) ametlike selgitustega teksti artikli 214 lõige 1; 45/08 – vahekohtuseadus (Zakon o arbitraži, ZArbit), 45/08, 111/08 – konstitutsioonikohtu otsus, 57/09 – konstitutsioonikohtu otsus, 12/10 – konstitutsioonikohtu otsus., 50/10 – konstitutsioonikohtu otsus, 107/10 – konstitutsioonikohtu otsus, 75/12 – konstitutsioonikohtu otsus, 40/13 – konstitutsioonikohtu otsus, 92/13 – konstitutsioonikohtu otsus, 10/14 – konstitutsioonikohtu otsus, 48/15 – konstitutsioonikohtu otsus, 6/17 – konstitutsioonikohtu otsus, 10/17, 16/19 – hagita menetluse seadus (Zakon o nepravdnem postopku, ZNP-1), 70/19 – konstitutsioonikohtu otsus, 1/22 – konstitutsioonikohtu otsus, ja 3/22 – debürokratiseerimise seadus (Zakon o debirokratizaciji, ZDeb).

³ Faktilisi asjaolusid, millele menetlusosaline ei ole vastu vaielnud või millele ta on vastu vaielnud väiteid esitamata, loetakse faktilisteks asjaoludeks, millega on nõustunud (ZPP artikli 214 lõige 2).

⁴ Liikmesriigi kohus võib vabalt otsustada, mis hetkel on õige eelotsuse küsimus esitada. Lähtudes üldistest juhistest (mis kindlasti ei ole siduvad), mille eesmärk on kaalutusõiguse ratsionaalsem kasutamine, peaks liikmesriigi kohus esitama aluseks võetava küsimuse menetluse etapis, milles faktiline olukord on juba suures osas tuvastatud (vt Boulouis, Darmon, Huglo, *Contentieux communautaire*, lk 24). Mõnikord on siiski soovitatav, et see menetlus kutsutakse esile juba varem, et teha kindlaks, millised faktilised asjaolud võivad olla konkreetse asja lahendamisel olulised ja asjakohased (Hartley, *The Foundations of European Community Law*, lk 294).

- 4 Eespool esitatu põhjal tuvastab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et õiguslikust vaatevinklist asjakohane faktiline olukord on niisugune, nagu on järgnevalt kirjeldatud. Hageja soovis oma abikaasa nimel, kellel oli avatud kostja juures tehingukonto, 22. oktoobril 2017 tasuda Ljubljanas bensiniijaamas Petrol ülekandega 93 euro suuruse summa. Kui kassiir sisestas süsteemi hageja isikuandmed, blokeeris nüüdne kostja makse. Kirjas, mille kostja hageja abikaasale kui oma kliendile saatis, selgitas ta, et poliitiliste sündmuste ning tõsisemate ohtude tõttu, mis olid seotud üldise julgeoleku ja kasvanud võimalusega, et pangatooteid kasutatakse ära terrorismi ja muude kuritegude rahastamiseks, on ta võtnud mõned piiravamad meetmed terrorismi rahastamise ja rahapesu tõkestamist käsitlevate õigusaktidega kehtestatud kohustuste täitmiseks. Nende meetmete hulgas on ka OFAC (Office of Foreign Assets Control, Ameerika Ühendriikide rahandusministeeriumi välisvarade kontrolli büroo) piirangute järgimine – asjaolu, mis tuleneb kostja sisedokumentidest. Tegemist on eelkõige kostja sise-eeskirjaga rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise alal (rahapesuvastane eeskiri). Selles on nähtud ette, et enne ärisuhte loomist kontrollitakse kõiki kliente sellest vaatevinklist, et ega nad ei ole kantud piiravate meetmete nimekirjadesse (EL, OFAC, ÜRO, pangasisene nimekiri), pidades meeles, et kandmine niisugustesse nimekirjadesse tähendab keeldu luua selle kliendiga suhteid. Sisuliselt samasugused nõuded võtta arvesse seda, et potentsiaalsed kliendid on kantud OFAC nimekirja, kehtestati ka kostja muude sisedokumentidega, täpsemalt „Juhistega füüsiliste isikutega ärisuhte loomise kohta“, „Poliitiliste suunistega klientide aktsepteerimiseks“, kostja meetoditega piiravate meetmete alal ja kostja eetikakoodeksiga. Pärast kõnesoleva kohtuasja algatamist ehk pärast kostja vastuse saamist ilmus hageja 23. märtsil 2022 isiklikult kostja tegevuskohta, sest soovis avada põhimaksekontot. Panga töötaja võttis hageja vastu ja uuris seega kehtivat isikut tõendavat dokumenti, mille viimane esitas. Panga töötaja selgitas talle, et „süsteem ei võimalda hageja nimega seoses tehingukontot avada“ ja et seepärast ei ole tal võimalik kostja juures seda liiki kontot avada. Kui palvest avada kostja juures põhimaksekonto oli möödunud 10 päeva, ei olnud hageja saanud kostjalt mingit kirjalikku vastust hoolimata sellest, et ta oli palunud endale niisugune vastus saata. 23. veebruaril 2015 oli Sloveenia Vabariigi eriasjade riigiprokurör lõpetanud ja arhiveerinud asja, mis oli olnud hageja suhtes algatatud ja puudutas samu kuritegusid, mille tõttu oli välja antud rahvusvaheline uurimismäärus. Hagejat ei mõistetud mitte kusagil maailmas kunagi süüdi kuriteo eest, mille tõttu kanti ta OFAC nimekirja, ja ei ÜRO, EL ega Sloveenia Vabariik ei ole võtnud kunagi tema suhtes piiravaid meetmeid.

Kohtuasja poolte vastandlikud õiguslikud argumendid

- 5 Poolte vahel valitseb vaidlus küsimuses, kas direktiivi 2014/92/EL artikli 16 lõiget 4 saab tõlgendada nii, et sellega on antud liikmesriikidele õigus lubada riigisiseste õigusnormidega pankadel jätta rahuldamata tarbija taotlus põhimaksekonto avamiseks põhjusel, et asjaomane isik on kantud OFAC nimekirja, ehkki teda ei ole kunagi kusagil süüdi mõistetud kuriteo eest, mille

tõttu on ta sellesse nimekirja kantud, ja ei ÜRO, EL ega Euroopa Liidu liikmesriigid ei ole tema suhtes kunagi võtnud mingit liiki piiravaid meetmeid. Seepärast puudutab vaidlus eelkõige küsimust, kas niisugune juhtum võib siin viidata sellele, et on rikutud direktiivi (EL) 2015/849 rahapesu või terrorismi rahastamise tõkestamise kohta. Hageja hinnangul oleks niisugune tõlgendus vastuolus Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikliga 48.

Riigisisene õigus

- 6 Makseteenuste, e-raha väljastamise teenuste ja maksesüsteemide seadus (Zakon o plačilnih storitvah, storitvah izdajanja elektronskega denarja in plačilnih sistemih (edaspidi „ZPlaSSIED“⁵))⁶ reguleerib muu hulgas makseteenuste kasutajate ja osutajate õigusi ja kohustusi seoses makseteenuste osutamisega ning selles on sätestatud põhimaksekontode kasutamise võimaldamise nõuded ja tingimused (artikli 1 punktid 3 ja 9).

ZPlaSSIED artikli 180 lõikega 1 on kehtestatud keeld teha tarbijate vahel põhjendamatult vahet osas, mis puudutab põhimaksekontode avamist ja kasutamist:

(1) *„Euroopa Liidus seaduslikult elavat tarbijat, kes palub avada põhimaksekonto liidus või soovib seda kasutada, ei tohi pank diskrimineerida, eriti tema kodakondsuse, elukohta, soo, rassi, nahavärvi, etnilise või ühiskondliku päritolu, geneetiliste omaduste, keele, usutunnistuse või isiklike veendumuste, poliitiliste või muud liiki vaadete, riigi kogukonda või teise riigi rahvusvähemusse kuulumise, varalise seisundi, päritolu, töövõimetuse, vanuse või seksuaalse sättumusega seotud põhjustel. Põhimaksekonto avamise ja selle kasutamise tingimused ei tohi olla kuidagi põhjendamatult diskrimineerivad.“*

ZPlaSSIED artiklis 181 on sätestatud tingimused, mis peavad olema täidetud, et tarbijal oleks õigus saada põhimaksekonto (õigus, mis samal ajal vastab panga kohustusele sõlmida leping), ja vastavad erandid:

(1) *„Kõik pangad, kes haldavad tarbijate maksekontosid, on kohustatud pakkuma tarbijatele põhimaksekontot.“*

(3) *„Euroopa Liidus seaduslikult elaval tarbijal, sh tarbijal, kellel ei ole kindlat elukohta, ja varjupaigataotlejal, samuti tarbijal, kellele ei ole antud luba riigis viibida, kuid kelle suhtes ei saa määrata õiguslikel või faktilistel põhjustel*

⁵ Uradni list RS, nr 7/18, 9/18, muudatus, ja nr 102/20.

⁶ Tegemist on riigisisese normatiivaktiga, millega on Sloveenia õiguskorda üle võetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. juuli 2014. aasta direktiiv 2014/92/EL maksekontoga seotud tasude võrreldavuse, maksekonto vahetamise ja põhimaksekontole juurdepääsu kohta (ELT 2014, L 257. 28.8.2014, lk 214; edaspidi „direktiiv 2014/92/EL“).

sisenemiskeeldu, on õigus avada pangas põhimaksekonto ja seda kasutada. Niisugune õigus eksisteerib olenemata tarbija alalisest elukohast.“

(4) *„Pank korraldab põhimaksekonto avamise nii, et selle õiguse kasutamine ei ole tarbijale liiga raske ega koormav. Pank avab põhimaksekonto ilma põhjendamatu viivitusteta või hiljemalt 10 tööpäeva jooksul alates hetkest, mil ta saab tarbija niisuguse maksekonto avamise taotluse, mille kõik osad on täidetud.*“

(5) *„Eelmises lõikes ette nähtud tähtaeg kehtib ka tarbija põhimaksekonto avamise taotluse rahuldamata jätmise suhtes.*“

(6) *„Pank jätab tarbija põhimaksekonto avamise taotluse rahuldamata alati, kui selle konto avamine tähendaks nende õigusnormide rikkumist, millega reguleeritakse rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise tegevust. Sellisel juhul võtab pank meetmeid kooskõlas seadusega, mis reguleerib rahapesu ja terrorismi rahastamise vastu võitlemise sektorit.*“

(8) *„Käesoleva artikli lõigetes 6 ja 7 nimetatud juhtudel teatab pank pärast põhimaksekonto avamise taotluse rahuldamata jätmise otsuse tegemist tarbijale otsekohe kirjalikult ja ilma, et viimasele kaasneksid sellega mingid kulud, tema taotluse rahuldamata jätmisest ja informeerib teda selle konkreetsetest põhjustest, sh juhul, kui see on keelatud teiste õigusnormide kohaselt.*“

(9) *„Põhimaksekonto avamise taotluse rahuldamata jätmise korral informeerib pank tarbijat õiguskaitsevahenditest, mida saab kasutada tema taotluse rahuldamata jätmise puhul, õigusest teatada sellest rahuldamata jätmisest Sloveenia Keskpangale ja õigusest kasutada käesoleva seaduse artiklis 286 ette nähtud vaidluste lahendamise erakorralist menetlust. Selle teabega koos esitab pank ka vajalikud kontaktandmed.*“

7 Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduses (Zakon o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma (edaspidi „ZPPDFT-2“)⁸ on kindlaks määratud pädevad asutused ja menetlused rahapesu ja terrorismi rahastamise

⁷ Uradni list RS, nr 48/22.

⁸ Tegemist on riigisisese normatiivaktiga, millega on Sloveenia õiguskorda üle võetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. mai 2015. aasta direktiiv (EL) 2015/849, mis käsitleb finantsüsteemi rahapesu või terrorismi rahastamise eesmärgil kasutamise tõkestamist ning millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 648/2012 ja tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2005/60/EÜ ja komisjoni direktiiv 2006/70/EÜ (ELT 2015, L 141, 5.6.2015, lk 73) (viimati muudetud komisjoni 31. jaanuari 2019. aasta delegeeritud määrusega (EL) 2019/758, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2015/849 seoses regulatiivsete tehniliste standarditega, mis käsitlevad minimaalseid ja täiendavaid meetmeid, mida krediidi- ja finantseerimisasutused peavad võtma rahapesu ja terrorismi rahastamise riski maandamiseks teatavates kolmandates riikides (ELT 2019, L 125, 14.5.2019, lk 4) (edaspidi „direktiiv 2015/849/EL“)).

avastamise ja tõkestamise alal ning reguleeritud kontrolli selle seaduse sätete järgimise üle (artikli 1 lõige 1).

ZPPDFT-2 artikli 2 punktis 1 on määratletud mõiste „rahapesu“ selle seaduse tähenduses järgmiselt:

„Rahapesu on igasugune tegevus kuritegelikul teel saadud rahasummade või varaliste väärtustega, mis hõlmab järgmist:

- *vahetustehingud või kuritegelikul teel saadud raha või muude varaliste väärtuste igat liiki ülekanded;*
- *teod, mille eesmärk on varjata või peita kuritegelikul teel saadud rahasummade või muude varaliste väärtuste tõelist olemust, päritolu, asukohta, liikumisi, kättesaadavust, omandiõigust või nendega seotud võimalikke õigusi.“*

ZPPDFT-2 artikli 4 lõike 1 punktis 1 on sätestatud, et pangad on kohustatud võtma meetmeid rahapesu avastamiseks ja tõkestamiseks:

„Pangad ja nende tütarettevõtjad liikmesriikides, kolmandate riikide pankade tütarettevõtjad ja liikmesriikide pangad, mis kujutavad endast tütarettevõtjat Sloveenia Vabariigis, võtavad käesolevas seaduses sätestatud meetmeid rahapesu ja terrorismi rahastamise avastamiseks ja tõkestamiseks enne rahasummade või muude varaliste väärtuste vastuvõtmist, kontole kandmist, vahetamist, hoidmist, käsutamist või ükskõik missugust muud toimingut nendega või seoses nimetatud toimingutega ning ärisuhete sõlmimise puhul.“

ZPPDFT-2 artiklis 17 on nähtud ette ülesanded, mille eesmärk on rahapesu avastamine ja tõkestamine:

„(1) Rahapesu ja terrorismi rahastamise avastamiseks ja tõkestamiseks tagavad kohustatud isikud oma tegevuse läbiviimisel käesolevas seaduses ja selle alusel vastu võetud õigusnormides kindlaks määratud kohustuste täitmise.

(2) Eelmises lõikes ette nähtud ülesanded hõlmavad järgmisi tegevusi:

- 1) rahapesu ja terrorismi rahastamise ohu hinnangu koostamine;*
- 2) poliitika, kontroll ja menetlused, mis tagavad rahapesu ja terrorismi rahastamise ohtude tõhusa minimeerimise ja kontrolli;*
- 3) kliendi tundmise meetmete võtmine (edaspidi „kliendi seire“) käesolevas seaduses kindlaks määratud viisil ja tingimustel;*
- 4) ettenähtud ja nõutud andmete edastamine ning dokumentide esitamine [Sloveenia Vabariigi rahapesu tõkestamise] ametile käesoleva seaduse alusel;*

- 5) *esindaja (edaspidi „esindaja“) ja esindaja asendajate nimetamine ning nende tööks vajalike tingimuste loomine;*
- 6) *meetmed töötajate korrapärase kutseõppe tagamiseks ja korrapärase sisekontrolli sisseadmine käesolevas seaduses ette nähtud ülesannete täitmise üle;*
- 7) *niisuguste tunnuste loetelu koostamine, mis võimaldavad ära tunda kliente ja tehinguid, kelle/mille puhul on põhjust kahtlustada rahapesu või terrorismi rahastamist;*
- 8) *käesoleva seadusega ette nähtud registrites hoitavate andmete kaitse ja säilitamise tagamine;*
- 9) *kontserni rahapesu ja terrorismi rahastamise avastamise ja tõkestamise poliitika ja menetluste ning meetmete elluviimine oma tütarettevõtjates ja kontrollitavates äriühingutes, milles kohustatud isikutel on enamusosalus, liikmesriikides ja kolmandates riikides;*
- 10) *muude ülesannete ja kohustuste täitmine käesoleva seaduse ja selle alusel vastu võetud õigusnormide alusel.“*

ZPPDFT-2 artiklis 18 on määratletud rahapesu ja terrorismi rahastamise oht ning ohuhinnangud:

„(1) Rahapesu ja terrorismi rahastamise oht seisneb võimaluses, et klient kasutab rahandussüsteemi ära rahapesuks või terrorismi rahastamiseks või et ta kasutab otseselt või kaudselt ärisuhet, tehingut, toodet, teenust või turustuskanalit, võttes arvesse geograafilise riski tegurit (riik või geograafiline ruum), et pesta raha või rahastada terrorismi.

(2) Kohustatud isik hindab riski konkreetse kliendi-, ärisuhte-, tehingu-, toote-, teenuse- või turustuskanali rühma või liigi puhul ning võtab arvesse geograafilise riski tegureid seoses võimalike kuritarvitustega rahapesu või turismi rahastamise eesmärgil.

(3) Eelmises lõikes nimetatud tuvastatud ohtude põhjal koostab kohustatud isik hinnangu oma äritegevusega seotud ohule (hinnang kohustatud isikuga seotud ohule).

(4) Käesoleva artikli lõigetes 2 ja 3 nimetatud tuvastatud ohtude põhjal koostab kohustatud isik ohuhinnangu, milles ta hindab, kas teatav üksik klient kujutab endast ohtu rahapesu ja terrorismi rahastamise seisukohast (hinnang kliendiga seotud ohule).

(5) Kohustatud isikud, kellel on tütarettevõtjad ja kontrollitavad äriühingud, milles neil on enamusosalus, liikmesriikides ja kolmandates riikides, koostavad ka kontserni ohuhinnangu, võttes arvesse ohte, mis ähvardavad nende

tütarettevõtjaid ja kontrollitavaid äriühinguid, milles neil on enamusosalus, ning kontserni kui ühte tervikut (hinnang kontserniga seotud ohule).

(6) Käesoleva artikli lõigetes 2, 3, 4 ja 5 nimetatud ohuhinnang ja ohuhinnangu kindlaksmääramise menetlus peegeldavad kohustatud isiku ja tema äritegevuse eripära.

(7) Kohustatud isik valmistab käesoleva artikli lõigetes 2, 3, 4 ja 5 nimetatud ohuhinnangu ette, järgides käeoleva seaduse artikli 152 lõikes 1 silmas peetud pädeva kontrolliasutuse juhiseid ja vastavalt oma volitustele, võttes ka arvesse aruannet riikliku ohuhinnangu ja riigiülese ohuhinnangu käigus tuvastatu kohta.

(8) Käesoleva artikli lõigetes 2, 3, 4 ja 5 nimetatud ohuhinnangus tuvastatu kohta koostab kohustatud isik dokumendi, mida ta ajakohastab vähemalt iga kahe aasta järel. Need dokumenteeritud tuvastatud asjaolud antakse käesoleva seaduse artikli 152 lõikes 1 nimetatud pädeva kontrolliasutuse nõudmisel tema käsutusse.

(9) Kõige osas, mis puudutab olulisi muudatusi tema äriprotsessides, näiteks uue toote väljalaskmine, uus äritava, sh uued turustuskanalid, uue tehnoloogia kasutuselevõtt uute ja olemasolevate toodete puhul ning korralduslikud muudatused, viib kohustatud isik läbi asjakohase hindamise, kuidas need muudatused mõjutavad rahapesu või terrorismi rahastamise ohtu, mis teda ähvardab.

(10) Kohustatud isik hindab eelmises lõikes nimetatud ohtu enne, kui teeb selles lõikes silmas peetud muudatuse, ja olenevalt tuvastatust võtab sobivad meetmed rahapesu või terrorismi rahastamise ohu vähendamiseks.“

ZZPPDFT-2 artiklis 21 on ette nähtud kliendi seire meetmed:

„(1) Kui käesolevas seaduses ei ole sätestatud teisiti, hõlmab kliendi seire järgmisi meetmeid:

1) kliendi isiku tuvastamine ja isikusamasuse kontrollimine usaldusväärsetest, sõltumatutest ja objektiivsetest allikatest;

2) kliendi [juriidilise isiku] tegeliku omaniku tuvastamine;

3) andmete kogumine ärisuhte või tehingu ette nähtud eesmärgi ja laadi kohta ning muude käesolevas seaduses ette nähtud andmete kogumine;

4) selle äritegevuse korrapärane ja hoolikas jälgimine, millega klient kohustatud isiku juures tegeleb.

(5) Määrates kindlaks, missuguse ulatusega peavad olema eelmises lõikes nimetatud meetmed, võtab kohustatud isik arvesse vähemalt:

- ärisuhte sõlmimise eesmärki ja laadi;

- vahendite summat, vara väärtust ja tehingu ulatust;
- ärisuhte kestust ja äritegevuse vastavust ärisuhte sõlmimise eesmärgile.“

ZZPPDFT-2 artiklis 22 on sätestatud, et kohustatud isik peab tegema kliendi seiret, kui sõlmib temaga ärisuhte.

ZZPPDFT-2 artiklis 29 on määratud kindlaks kliendi isiku tuvastamise ja tema isikusamasuse kontrollimise viis:

„(1) Kohustatud isik tuvastab füüsilisest isikust kliendi puhul [...] tema isiku ja kontrollib tema isikusamasust ning kogub käesoleva seaduse artikli 150 lõike 1 punktis 2 nimetatud andmed, uurides kliendi isikut tõendavat dokumenti tema juuresolekul. Kui sellest dokumendist ei ole võimalik leida kõiki ettenähtud andmeid, tuleb puuduvad andmed hankida kliendi esitatud muust kehtivast ametlikust dokumendist või peab klient need ise andma.

(3) Kui käesolevas artiklis ette nähtud kliendi isiku tuvastamisel ja isikusamasuse kontrollimisel kahtleb kohustatud isik, kas saadud andmed on õiged või kas dokumendid ja muud äridokumendid, kust andmed saadi, on usaldusväärsed, palub ta kliendil esitada ka kirjalik kinnitus.“

ZZPPDFT-2 artiklis 64 on kindlaks määratud täiendavad meetmed kliendi süvendatud seireks:

„(1) Kliendi süvendatud seire hõlmab peale käesoleva seaduse artikli 21 lõikes 1 ette nähtud meetmete täiendavaid meetmeid, mida kohaldatakse käesoleva seaduse alusel:

1) arvelduskonto suhte sõlmimise korral panga või muu samalaadse krediitiasutusega, kelle asukoht on kolmandas riigis;

2) käesoleva seaduse artikli 22 lõike 1 punktides 2 ja 3 ja artiklis 23 nimetatud ärisuhte sõlmimise või tehingu tegemise korral kliendiga, kes on riikliku taustaga isik käesoleva seaduse artikli 66 tähenduses;

3) kui isikud, kellel on õigus elukindlustusele või investeerimisfondi osakuga seotud elukindlustusele, ja õigustatud isiku tegelikud omanikud on riikliku taustaga isikud käesoleva seaduse artikli 68 tähenduses;

4) kui kliendil või tehingul on seoseid kõrgendatud riskitasemega kolmanda riigiga.

(2) Kohustatud isik teeb kliendi süvendatud kontrolli eelmises lõikes nimetatud juhtudel ja järgmistes piirides:

1) käesoleva seaduse artikli 19 lõike 2 kohaselt leitakse, et kliendi, ärisuhte, tehingu, toote, teenuse, riigi või geograafilise keskkonnaga kaasneb rahapesu või terrorismi rahastamise kõrgendatud oht või

2) *esineb rahapesu või terrorismi rahastamise kõrgendatud oht käesoleva seaduse artikli 14 lõike 2 punkti 2 ja lõike 4 tähenduses.*

(3) *Tehes kindlaks kliendid, ärisuhted, tehingud, tooted, teenused, turustuskanalid, riigid või geograafilised piirkonnad, mille puhul ta leiab, et esineb rahapesu või terrorismi rahastamise kõrgendatud oht, võtab kohustatud isik arvesse ministri kindlaks määratud kõrgendatud ohu tegureid.*

(4) *Kliendi süvendatud kontrolli meetmete kindlaksmääramisel võtavad kohustatud isikud arvesse käesoleva seaduse artikli 152 lõikes 1 nimetatud järelevalveorganite juhiseid ohutegurite ja meetmete kohta, mille võib niisugustel juhtudel võtta.“*

Eelotsusetaotluse põhjendused

- 8 Direktiivi 2014/92/EL artikli 16 lõikega 1 on kehtestatud liikmesriikide kohustus tagada, et põhimaksekontot pakuvad tarbijatele kõik krediidasutused või piisav arv krediidasutusi ja et põhimaksekontot võimaldatakse kasutada kõigil asjaomase liikmesriigi tarbijatel, pidades silmas, et selle artikli lõikes 2 on sätestatud, et liikmesriikidel on kohustus tagada, et liidus seaduslikult elavatel tarbijatel on õigus avada nende territooriumil asuvate krediidasutuste juures põhimaksekonto ja seda kasutada. Nõnda on tarbijatele tagatud õigus põhimaksekontole. Selle õiguse suhtes kohaldatakse mõistagi piiranguid õiguspärase eesmärgi tõttu, milleks on eesmärk takistada niisuguse konto kasutamist rahapesu või terrorismi rahastamise eesmärgil – põhjus, mille tõttu peavad liikmesriigid direktiivi 2014/92/EL artikli 16 lõike 4 kohaselt tagama, et pangad jätavad põhimaksekonto avamise taotluse rahuldamata juhul, kui sellise konto avamise tulemusel rikutaks direktiivi 2015/849/EL sätteid rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise kohta.
- 9 Eelotsusetaotluse esitanud kohtul on tekkinud küsimus, kas tehingukonto avamine kliendi nimele, kes on kantud OFAC piiravate meetmete nimekirja, kujutab endast direktiivi 2015/849/EL rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamist käsitlevate sätete rikkumist, eriti juhul, kui seda isikut ei ole kunagi kusagil lõplikult süüdi mõistetud kuriteo eest, mille tõttu ta niisugusesse nimekirja kanti, ning kui selle isiku suhtes ei ole võetud mingit liiki piiravaid meetmeid riigisisel, Euroopa Liidu või niisuguse rahvusvahelise organisatsiooni tasandil, mille liige asjaomane riik või Euroopa Liit on. Tegelikult on direktiivi 2015/849/EL eesmärk tõkestada liidu finantssüsteemi kasutamist rahapesu ja terrorismi rahastamise eesmärgil (artikkel 1), mistõttu peavad liikmesriigid tagama, et rahapesu ja terrorismi rahastamine on keelatud (artikkel 2). Direktiivis 2015/849/EL on sätestatud, et pankadel on kohustus võtta ärisuhte loomisel kontrollimeetmeid (klientide isiku tuvastamine, nende raha päritolu ning äritehingute eesmärki ja laadi puudutavate andmete kontrollimine), kuid ei ole kuidagi ette nähtud, et seejuures võetakse arvesse asjaolu, et isik on kantud OFAC piiravate meetmete nimekirja. Ehkki asjaolu, et isik on kantud sellesse nimekirja, kujutab endast erakorralist asjaolu,

mis õigustab tugevdatud järelevalvet kõrgendatud ohu tõttu, ei ole selge, kas niisuguse isiku puhul peaks tehingukonto avamisest keelduma. Kui põhimaksekonto avamine niisugusele isikule kujutab endast direktiivi 2015/849/EL rikkumist, on see järelikult direktiivi 2014/92/EL artikli 16 lõikes 4 ette nähtud erand sellisele maksekonto saamise õigusest. Niisuguses kontekstis tekib küsimus, kas selline regulatsioon kujutab endast Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklis 48 ette nähtud süütuse presumptsiooni rikkumist, lähtudes ka asjaolust, et direktiivi 2015/849/EL põhjenduses 65 on deklareeritud, et direktiivis austatakse süütuse presumptsiooni.

Eelotsuse küsimused

- 10 Esitatud põhjendustest lähtudes esitab Okrajno sodišče v Mariboru (Mariboru piirkondlik kohus) Euroopa Liidu Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:
1. Kas direktiivi 2014/92/EL artikli 16 lõige 4 võimaldab liikmesriikidel kohustada panku jätma rahuldamata tarbija põhimaksekonto avamise taotluse põhjendusel, et see tarbija on kantud OFAC – Ameerika Ühendriikide rahandusministeeriumi välisvarade kontrolli büroo nimekirja –, sest niisuguse konto avamise korral oleks tegemist direktiivi 2015/849/EL rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamist käsitlevate sätete rikkumisega?
 2. Kas juhul, kui vastus esimesele küsimusele on jaatav, on ette nähtud erand juhuks, kui seda tarbijat ei ole kunagi kusagil maailmas süüdi mõistetud kuriteo eest, mille tõttu ta sellesse nimekirja kanti, ja/või juhuks, kui asjaomane liikmesriik, Euroopa Liit ega muu rahvusvaheline organisatsioon, mille liige asjaomane liikmesriik või Euroopa Liit on, ei ole võtnud selle tarbija suhtes mingit liiki piiravaid meetmeid?
 3. Kas jaatav vastus esimesele küsimusele tähendab vastuolu Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikliga 48, milles on ette nähtud süütuse presumptsioon?
 4. Kas eitav vastus teisele küsimusele tähendab vastuolu Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikliga 48, milles on ette nähtud süütuse presumptsioon?